

„Olvasó család – tanuló társadalom”

A Magyar Olvasástársaság vásárosnaményi konferenciája

A Magyar Olvasástársaság (HUNRA) ez év októberében „*Olvasó család – tanuló társadalom*” címmel konferenciát tartott Vásárosnaményben. A kétnapos rendezvénynek (1998. október 16–17.) a Babus Jolán Középiskolai Kollégium adott helyet.

A konferencia az olvasóvá nevelés kérdését, annak fontosságát világította meg több szempontból. E széles és igen összetett téma három nagyobb részben került a hallgatóság elé. Az első részben az olvasóvá nevelés kezdeti szakaszáról, vagyis ennek megalapozásáról volt szó. A következő „fejezet” előadásai az első motivációs alap (családi kör, szülők) és az olvasóvá nevelést segítő intézmények (iskola, könyvtár) kapcsolatát mutatták be. A témák az ezzel járó előnyök, lehetőségek szemléltetése köré csoportosultak. A harmadik s egyben a legnagyobb blokkban gyakorló pedagógusok számoltak be a tanulók olvasási képességének kialakulásáról. A beszámolók a betűk megtanításától a már olvasni tudó diákok tanórák alatti foglalkoztatásának, fejlesztésének témáját ölelték át.

Az egyéni olvasás vágyát semmivel sem lehet jobban fölkelteni, mint a példamutatással. Azonban nem elég „csupán” látnia a gyermeknek, hogy a szülei olvasnak. A felnőttek feladata gyermekének mesét olvasni.

A mesemondás tudomány. A század elején még általános volt, hogy minden falunak volt egy mesemondója. Amikor a többiek dolgoztak, ő „csak” ült és mesélt. Minden alkalomra pontosan tudta, melyik az a mese, amelyiket el kell mondania. A mesemondó – a szórakoztatáson túl – hallgatói lelki egészségét szolgálta.

A mese tehát nem gyermekműfaj, hiszen a felnőtt közösség tartotta fenn.

Boldizsár Ildikó 12 éve mesekutató. Előadásában megvallotta: az élet nagy kérdéseire, az egzisztenciális problémákra éppúgy, mint a magánéleti gondokra a mesékben talált megoldást. Minden mese utakról és küzdelmekről szól. Egy-egy mese más-más kérdésekre adandó válasz. Sajnos mára odáig jutottunk, nem értjük, miről szólnak a mesék, így nem tudjuk azokat helyesen alkalmazni – nevelői céllal vagy terápiás értékben. A mese gyógyító erőként is funkcionál. A hindu orvoslásban a mai napig különböző történeteket „adnak” a betegeknek – gyógyszerként. Ildikó két és fél évig rendszeresen járt gyermekkorházakba mesélni. Mindig tudta, milyen meséket kell elmondani bizonyos időpontokban. Például mandulaműtét előtt a *Hófehérkét* (torkán akadt az alma).

Koszecz Sándor *A népmese üzenete* című előadásában szintén kitért arra, hogy a szülők nem ismerik, nem értik a meséket, így nem tudják kiválasztani a megfelelőt. A népmesét ma már gyermekirodalomnak tartjuk, pedig ez régen más-

képp volt. A mese az emberi életben egylényegű, nem lehet belőle kinőni. Anyaga és formája az idő előrehaladtával lehet más, ám szellemiségében egylényegű marad. A probléma akkor vetődik fel, amikor kiderül, nem értjük a mesék szimbólumrendszerét; nem ismerjük kultúránkat, kulturális hagyományainkat. Világunkban nem lehet a mesékkal üzeneteket közvetíteni, hiszen a jelentéssíkok nem evidensek. Az ateista világban például nem értik a keresztény jelképrendszert, a hibás „fordításban” ezért szörnyszülöttek fognak létrejönni.

A népmeséknek egylényegűnek kell lenniük műveltségben, műfajban, szellemiségben és gondolkodásában egyaránt. Fontos, hogy a minimum-maximum elvű képviselik: a lehető legkevesebbel fejezik ki a lehető legtöbbet.

Kónya Anikó a mesék funkcióját pszichológus szemmel vizsgálta. A gyermekek emlékezeti fejlődésének vizsgálata kapcsán jutott el a meséig. Az emlékezet fejlesztésében is nagy szerep jut a különféle történeteknek, a meséknek. Azért szeretik a gyerekek, ha a felnőtt többször elmesél nekik egy mesét, mert olyan struktúrákat kapnak, amelyek beépülve kialakítják bennük a mesélés képességét – azt, hogy hogyan kell történetet elmondani. Azoknak a meséknek igénylik főleg az elmondását sokszor, amelyben lehet félni – mert a következmény jó, s ezért feloldódhatnak. A mesék tehát megtanítják a gyerekeket félni és a félelmet feldolgozni. A mesét a gyerekek átviszik mindennapi életükbe, az elolvasott történetekben ők maguk is benne vannak, s így a valós világot történetekben értelmezik. Segítségükkel a gyerek tovább tudja írni saját tündérmeséjét is.

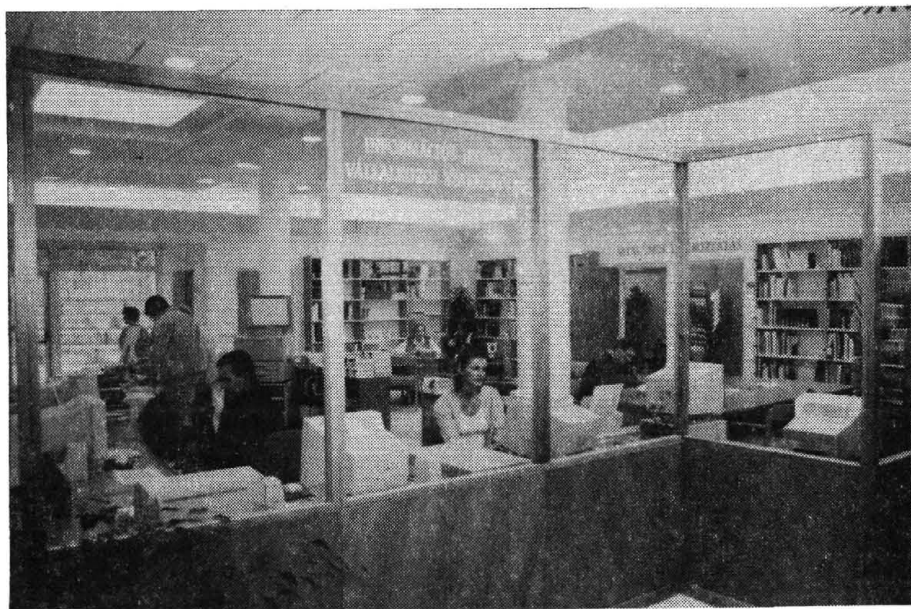
A konferencia második részében két gyermekkönyvtáros is megosztotta tapasztalatát, véleményét a gyermekekkel végzett munkáról.

Kucska Zsuzsa a főváros legnagyobb gyermekkönyvtárából, a Terézvárosból érkezett. 1991 óta vezet óvodás gyermekklubot szülők, nagyszülők részvételével. A szülők bevonása több szempontból is fontos: megmarad a gyerek biztonságtudata, illetve létrejön egy közös könyvtári élmény, amit otthon meg tudnak beszélni. A nyugalom érzetének kialakításában nagy szerepe van a könyvtár otthonos légkörének. Ha a gyerekeknek nincs kedve bekapcsolódni a foglalkozásba, elvonulhat a könyvek közé, játszhat a plüssállatokkal vagy heverhet a pamlagon. A könyvtárban egy család órákat is el tud hasznosan tölteni.

Zsuzsa a foglalkozásokat rövid könyvtárismertetővel szokta kezdeni, majd egy mese felolvasása következik. Végül a gyerekek a szülőkkel közösen el is játsszák.

A Nyíregyházi Gyermekkönyvtár szintén feladatául tűzte ki a gyerekek olvasáshoz való szoktatását. A könyvtár különböző munkatípusait **Bihari Albertné** mutatta be.

A könyvtárban szerveznek csoportos (napközis) foglalkozásokat, amelyek keretében a gyerekek közösen olvasnak meséket, könyveket. Ezen tevékenységgel lehetőség nyílik azoknak a diákoknak a könyvtárba csalogatására, akik egyébként nem járnak. Tartanak még tematikus témafeldolgozó órát, illetve a tananyaghoz közvetlenül nem kapcsolódó foglalkozásokat is. Ez utóbbira példák a különböző pályázatok (*Én és a család*), amely munkák megkövetelik a tanulóktól, hogy búvárkodjanak a könyvtár állományában, és több könyvet olvassanak. A faliújságon *Olvasd el te is!* felirat alatt gyűjtik a gyerekek pár oldalon megfogalmazott olvasmányélményeit.

A gyermekközpontú olvasóvá nevelésről tartott beszámolójában a szülőkkel való kapcsolattartás fontosságát emelte ki **Tóth Vendelné** tanítónő. Az írás-olvasás tanítása előtt megkérdezi a szülőktől, melyek gyermekük kedvenc meséi, majd ezeket felhasználja az olvasástanításnál. A kisdíákot motiválja, hogy első olvasmányélménye a legkedvesebb meséje lesz. Ez esetben a gyerekek nem lesz gondja a szöveg jelentésével.

Nagyon fontos, hogy a jelentés egyértelműen értelmezhető legyen a gyerekek körében. Ennek szükségességét hangsúlyozta **Rigó Béla**, aki *Móra Ferenc Zengő ABC* című költeményének sorait egy-egy új stórfával vagy éppen odaillő verssel bővítette. A szavak tükröznek egy világot; a szavak holdudvara behozhat egy másik történetet is (történelem, a ma története, sorsunk...) – amennyiben a gyermek megérti az olvasottakat, s megfelelő műveltséganyag áll a rendelkezésére.

A konferencia harmadik részében előadó tanárok a szaktárgyuk felől közelítették meg az olvasásra nevelés kérdését, az olvasás fejlesztésének lehetőségeit.

Hegedűs Péterné (könyvtárostanárnő) az iskolai könyvtár kapcsán elsősorban a szolgáltatás minőségét emelte ki. Fontos a szaktanár és a könyvtáros-tanár együttműködése. A tanárnak ismernie kell az eszközöket, hogy irányítani tudja a tanulók könyvtárhasználatát.

Sánta Miklósné (történelemtanárnő) az adott évfolyamban az iskolai könyvtárossal tervezi meg a könyvtárhasználatot. Az olvasásfejlesztés szempontjából követelmény, hogy lelki kapcsolatba kerüljön a tanulókkal. Mint osztályfőnök rendszeresen konzultál a szülőkkel is.

Varga Gyöngyi (matematikatanárnő) elengedhetetlennek tartja, hogy a tanulók képesek legyenek az értő szövegolvasásra, hiszen a szöveges feladatokat csak úgy

tudják megoldani, ha az olvasottakat megértik. Egy matematikai szakszövegben egy-egy jelző, kötőszó felcserélése teljesen megváltoztatja a szöveg értelmét.

Kozák Károlyné (földrajztanár) diákjai körében oly módon szorgalmazza a könyvtárhasználatot, hogy tanulmányi kirándulások során „elő- és utómunkálatokat” végeztet. (A terület bemutatása, a földrajzi jelenségek főbb jellemzői stb.) Mint minden tárgykörben, a földrajzban is lehet a többkönyvű oktatás gyakorlatát alkalmazni különböző otthoni vagy csoportmunkák során; például: *Járj utána a sarkkutatók nehéz és veszélyes munkájának!, Sarkvidékek élővilága...*

Meres Zsuzsanna (történelemtanár) egy-egy történelmi korszakot dolgoztat fel a gyerekekkel. A tanulók biztosan számos könyvet a kezükbe fognak venni, hiszen az adott kort több szempontból kell megvizsgálniuk (kultúra, korrajz, politika...). Több könyvben kell utánanézni az adott történelmi kornak akkor is, ha egy megtörtént eseményről, adott történelmi pillanatról kell fogalmazást, riportot készíteniük a tanulóknak.

Nagyné László Eszter (némettanár) mint osztályfőnök tanulóival az élet nagy központi témáit (család, barátság, szerelem) dolgoztatja föl. Az önálló gondolatok mellett ebben az esetben is szükség van a kutatómunkára (otthon, könyvtárban), illetve a többi, különböző szakórákon szerzett ismeretekre.

A konferencia utolsó nagy egységét **Balaton Teréz**, a budapesti Babits Mihály Gimnázium magyartanára zárta. Előadásában a szakmai gondolatok mellett a humor is helyet kapott. Diákjai paródiákat írnak az egyes irodalmi művekről – így a követelmények teljesítése mellett az irodalmat szórakozva is művelik, s ez alatt is tanulnak. A paródiához ugyanis kritikai olvasás kell, vagyis a tanulóknak jól kell ismerniük azt a művet, amelyet parodizáltak. A diákpárodia tehát segít közel kerülni az irodalomhoz.

Az olvasásfejlesztés, az olvasóvá nevelés mai világunkban központi kérdéssé emelkedett. A tévé, a videó és a számítógép elterjedésével az olvasás egyre inkább kiszorul az emberek napi tevékenységei közül. Fontosságát, visszaállításának szükségességét mi sem szemlélteti jobban, mint a vásárosnaményi konferencia résztvevőinek, az érdeklődőknek a száma (160 fő).

Molnár Márta

Ghyczy Ignác-díj az Országgyűlési Könyvtárban

Az Országgyűlési Könyvtárban 1999. január 6-án bensőséges ünnepségen adta át dr. Áder János az Országgyűlés elnöke a Ghyczy Ignác-díjat.

A díj alapítását az Országgyűlés elnökének Könyvtári Tanácsadó Testülete 1998. február 11-én tartott ülésén javasolta. A Ghyczy Ignác-díj szakmai és erkölcsi elismerés, segíti a belső, intézményi értékrend alakítását, formálását.

A díj névadója Ghyczy Ignác (1799–1870) István és József főhercegek magyarországi kormányzója, országgyűlési képviselő volt, akinek hagyatékát örökösei 1872-ben ajándékozták a még csak néhány éve működő Képviselőházi Könyvtárnak. A rendkívül értékes XIX. századi magángyűjteményből – amely muzeális értékű könyvekben és periodikumokban is igen gazdag volt – körülbelül 8 és félezer kötet gazdagítja könyvtárunkat.

A díj kedvezményezettjeit – egy intellektuális és egy fizikai munkakörben dolgozó munkatársat – évente egy alkalommal a könyvtár munkatársai maguk választják meg. A díjazásról szóló javaslatot a könyvtár főigazgatója terjeszti fel az Országgyűlés elnökéhez. A díj anyagi elismeréssel jár.

A díjat 1998-as évre vonatkozóan munkatársaink szavazata alapján dr. Lakatos László és Hatházi László nyerte el. Dr. Lakatos László a Gyarapítási és Feldolgozási osztályon szakozóként, Hatházi László a Könyvkötészeti Üzem vezetőjeként vívta ki a megtisztelő elismerést.

Örömmel emlékezünk meg azokról a munkatársainkról is, akik az elmúlt év során (közvetlenül a díj megalapítása után) az 1997-es munkateljesítményükért részesültek a díjban, amit dr. Gál Zoltán az Országgyűlés elnöke adott át. Dr. Jónás Károly és Görbe Mária megosztva; illetve Blayer Jenő kapta a díjat. Dr. Jónás Károly az Olvasószolgálati osztály vezetőjeként, Görbe Mária gyarapító könyvtárosként, Blayer Jenő a Könyvraktár vezetőjeként érdemelte ki kollégáink szavazatait.

Az 1997-es díjak átadásakor azért nem adtunk híradást, mert szerettük volna ha tényleg „hagyományyá” válik a díjak kiosztása. Reméljük, hogy évtizedek múlva is lesz alkalmunk a díjakat odaítélni és arról a tisztelt szakmai közönséget tájékoztatni.